

Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο σημερινό σχολείο
 Α1. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε ένα συνώνυμο.

Συνώνυμα	Συνώνυμα
εξάσκηση	αλληλουχία
δεξιότητες	ανάλυση
διάλογος	διδασκαλία
επιχειρηματολογία	απομνημόνευση

A2. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε ένα αντώνυμο.

Αντώνυμα	Αντώνυμα
εύστοχη	σαφήνεια
ενθάρρυνση	αφηρημένες
διευρύνω	σύνθετα
τυποποιημένος	εποικοδομητικού

A3. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε μια νέα σύνθετη λέξη (ουσιαστικό ή επίθετο) χρησιμοποιώντας το β συνθετικό τους.

Λέξη	Σύνθετο ουσιαστικό	Λέξη	Σύνθετο επίθετο
εκμάθηση		διάγραμμα	
κατάκτηση		υποκείμενο	
επιχείρημα		επικοινωνία	
διανοήματα		περιεχόμενο	

A4. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (60-80 λέξεων) τη θεματική περίοδο: Το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας έχει σημαντική μορφωτική αξία. Για την ανάπτυξη της παραγράφου προσπαθήστε να αξιοποιήσετε τις ακόλουθες λέξεις και οράσεις: γλωσσική έκφραση, λεξιλογικός πλούτος, προβληματισμός, γνώσεις, διανοητικές δεξιότητες, κριτική σκέψη.

A5. Να εντάξετε καθεμία από τις ακόλουθες φράσεις σε μία πρόταση ή περίοδο (οι φράσεις μπορούν να τεθούν σε άλλη πτώση): κατάκτηση της γλώσσας, σύνθεση κειμένων, σαφήνεια του λόγου, πληρότητα νοημάτων, τυποποίηση έκφρασης.

Ασκήσεις - Εφαρμογές στη θεωρία

α. Να εντοπίσετε στα δύο αποσπάσματα άρθρων που ακολουθούν:

- i. τρία χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κειμενικού είδους,
- ii. το θέμα κάθε άρθρου.

Απόσπασμα 1^ο: Πολιτιστικές εκδηλώσεις και αποκέντρωση

Η πληθώρα των πολιτιστικών εκδηλώσεων που οργανώνονται τα τελευταία χρόνια από τους διάφορους Δήμους ή φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δημιουργεί σκέψεις και προκαλεί ερωτήματα, όπως: με

τις δραστηριότητες αυτές πραγματοποιείται ουσιαστική πολιτιστική αποκέντρωση; το τίμημα που καταβάλλεται βρίσκει το προσδοκώμενο αντίκρισμα στο πολιτιστικό αποτέλεσμα;

Απόσπασμα 2ο: Έκθεση (αν)ίδεων στη Γ Λυκείου

Αποκαλυπτικά, δυσάρεστα για τον εξεταστικό μηχανισμό του Λυκείου, είναι τα αποτελέσματα έρευνας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, που δόθηκε πρόσφατα στη δημοσιότητα, με θέμα την αξιολόγηση της Έκθεσης στις Γενικές Εξετάσεις. Η πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη, που έγινε για πρώτη φορά, επί των κειμένων της Έκθεσης στις Γενικές Εξετάσεις ανέδειξε ότι οι υποψήφιοι προβάλλουν, συνειδητά ή ασυνείδητα, ιδέες και αξίες, όχι επειδή πιστεύουν σε αυτές, αλλά επειδή γίνονται αποδεκτές και επιβραβεύονται από το σύνολο των βαθμολογητών.

Άρθρο	Χαρακτηριστικά	Θέμα
1ο:		
2ο:		

Να σχηματίσετε με τις ακόλουθες λέξεις ονοματικά σύνολα με τη δηλωτική και συνυποδηλωτική σημασία τους. Παράδειγμα: ο στίβος του γηπέδου - ο στίβος της ζωής.

Δηλωτική σημασία	Συνυποδηλωτική σημασία
θεμέλια	
φρουρός	
καρδιά	
στέγη	
πνεύμονας	

Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο σημερινό σχολείο Κείμενο Α'

Μάθε παιδί μου... έκθεση

Έκθεση! Και μόνο που ακούς τη λέξη σε πιάνει μια ανατριχίλα. Μάλλον σου θυμίζει τίτλο ψυχρού θρίλερ. Και σαν να μην έφτανε αυτό, σ' αυτό το θρίλερ έχεις και έναν από τους δευτερεύοντες ρόλους, δηλαδή, του θύματος. Και μη μου πεις πως δεν αισθάνεσαι θύμα, όταν γράφεις έκθεση για το σχολείο. Σκέψου μόνο τη μέρα που γράφετε διαγώνισμα στην έκθεση. Από το πρωί ο καθένας κάνει τις δικές του προβλέψεις για το θέμα που θα πέσει. Είναι όπως όταν το θύμα αναρωτιέται με τι όπλο θα το σκοτώσει ο δολοφόνος. Αφού θα πεθάνεις που θα πεθάνεις, τι κουράζεις το μυαλό σου με πιθανές προβλέψεις; Βέβαια, αυτά είναι ψιλοπράγματα. Η σκηνή του εγκλήματος είναι αυτή που παρουσιάζει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Όταν, δηλαδή ο δολοφόνος, ο φιλόλογος στην περίπτωση μας, φτάνει στον τόπο του εγκλήματος: την τάξη. Μοιράζει τα θέματα και τότε αρχίζουμε να κλαίμε τα πρώτα θύματα. Η συνέχεια είναι γνωστή για όλους μας.

Θα αναρωτηθεί κανείς, βέβαια, γιατί όλοι ή, τουλάχιστον, οι περισσότεροι μαθητές αντιμετωπίζουν το γράψιμο μιας έκθεσης με τέτοιο τρόπο. Οι λόγοι είναι προφανείς σε όλους εκτός από εκείνους που δεν καλούνται να γράψουν σχολική έκθεση.

Αρχικά, μας ζητούν τις περισσότερες φορές να γράψουμε αποδεικτικά δοκίμια σε επίσημο ύφος. Ανθρώπινα όντα 15 έως 17 χρονών καλούνται να γράψουν κείμενα που ακό-

μα κι ο πρωθυπουργός τα αναθέτει σε ειδικούς για να τα γράψουν. Θέματα όπως παγκοσμιοποίηση, εθνικισμός και λαϊκισμός φανερώνονται μπροστά μας για να τα αναπτύξουμε. Βέβαια, μας διατίθεται υλικό, έτσι ώστε να αποκτήσουμε μια πρώτη επαφή με το θέμα. Από την άλλη πλευρά, αυτό το υλικό προστίθεται στο σύνολο κειμένων προς αποστήθιση. Βιβλία, φυλλάδια και άλλα σχεδιαγράμματα περιέχουν πράγματα που, εφόσον τα αποστηθίσεις πιστά, θα γράψεις την τέλεια έκθεση.

Εκτός όμως από αυτούς, υπάρχουν και άλλοι λόγοι μικρότερης σημασίας για τους οποίους δεν αισθανόμαστε ελεύθεροι, όταν γράφουμε μια σχολική έκθεση. Μέσα σε όλα τα όρια που μας θέτουν στην εφηβική ηλικία έχουμε και το όριο λέξεων. Αναγκαζόμαστε να επιστρατεύσουμε όσα ουσιαστικά, μετοχές και επίθετα ξέρουμε και να τα σκορπίζουμε μέσα στην έκθεση για να αυξηθούν οι λέξεις και στο τέλος τη μετατρέπουμε σε μερικά άχρηστα φύλλα χαρτιού με αραδιασμένες λέξεις που δεν βγάζουν νόημα.

Η εικόνα του γραπτού είναι άλλη μια θλιβερή ιστορία. Επιβάλλονται καλά γράμματα και απαγορεύονται αυστηρώς μουτζούρες, μελανιές και βίαια σβησίματα. Στοιχεία, δηλαδή, που επιβεβαιώνουν ότι το κείμενο γράφτηκε από μαθητή και όχι από έναν μηχανισμό παραγωγής κειμένων. Αναρωτιέμαι αν μαζί με το στυλό μας μπορούμε να χρησιμοποιούμε και απορρυπαντικό ρούχων, για να διατηρείται η λευκότητα του γραπτού μας...

Μαθητική έκθεση, δημοσιευμένη στο διαδίκτυο (διασκευή)

Κείμενο Β'

Έκθεση (αν) ιδεών στη Γ Λυκείου

Αποκαλυπτικά, δυσάρεστα για τον εξεταστικό μηχανισμό του Λυκείου, είναι τα αποτελέσματα έρευνας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, που δόθηκε πρόσφατα στη δημοσιότητα, με θέμα την αξιολόγηση της Έκθεσης στις Γενικές Εξετάσεις. Η πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη, που έγινε για πρώτη φορά, επί των κειμένων της Έκθεσης στις Γενικές Εξετάσεις ανέδειξε ότι οι υποψήφιοι προβάλλουν, συνειδητά ή ασυνειδητά, ιδέες και αξίες, όχι επειδή πιστεύουν σε αυτές, αλλά επειδή γίνονται αποδεκτές και επιβραβεύονται από το σύνολο των βαθμολογητών.

Όπως αναφέρουν οι ερευνητές, πρόκειται για μια διαδικασία που «καλλιεργεί ένα κλίμα υποκρισίας ή ιδεολογικού κομπορμιισμού από την πλευρά των νέων». Από τη μελέτη των γραπτών προέκυψε το συμπέρασμα ότι οι υποψήφιοι, προκειμένου να ακολουθήσουν την «πεπατημένη» στο μάθημα της Έκθεσης, για να πετύχουν υψηλή βαθμολογία, «έχουν υποστεί ένα είδος ιδεολογικής αλλοτρίωσης» από τη συνεχή αποδοχή συγκεκριμένων ιδεών που αποστηθίζουν και παραθέτουν και ότι «όλος ο προβληματισμός τους κινείται σε ανάλογα πλαίσια». Και οι ερευνητές καταλήγουν στο προφανές συμπέρασμα ότι αυτό το γεγονός μπορεί να τους αποφέρει πρόσκαιρα οφέλη (εισαγωγή στο πανεπιστήμιο), είναι όμως άκρως ανησυχητικό ως στάση ζωής.

Το πιο κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα των εκθέσεων είναι η ομοιομορφία. Απόλυτα ίδια είναι η στάση που υιοθετούν οι μαθητές, προκειμένου να τοποθετηθούν για ένα θέμα. Επιλέγουν, δηλαδή, συγκεκριμένες ιδεολογικές θέσεις για να το περιγράψουν. Δεν παρουσιάζονται θεματικοί άξονες που θα προκαλούσαν αμφιβολίες και αντιρρήσεις ή θα προκαλούσαν και θα έθεται σε αμφισβήτηση την ιδεολογική τοποθέτηση του γράφοντος.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι νέοι στα κείμενά τους δεν κρίνουν, δεν στοχάζονται, δεν εκφράζονται ελεύθερα, δεν αναπτύσσουν διαφορετικές ιδέες, αξίες, στάσεις για τον άνθρωπο και τον κόσμο. Ζουν σε μια ιδεολογικά πλουραλιστική κοινωνία αλλά, παραδόξως, διατυπώνουν όμοιες πεποιθήσεις για μείζονα κοινωνικά θέματα, πράγμα που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τον κύριο στόχο του σχολείου, που είναι η ανάπτυξη της ελευθερίας έκφρασης και της κριτικής σκέψης των νέων.

Άρθρο της Ολυμπίας Λιάτσου από την Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία (διασκευή)

Ερωτήσεις

A. Για ποιους λόγους ο συντάκτης του πρώτου κειμένου αντιμετωπίζει το «γράψιμο της Έκθεσης» με αρνητικό τρόπο;

Μονάδες 10

B. Σε ποια συμπεράσματα για τα κείμενα της Έκθεσης στις Γενικές Εξετάσεις κατέληξε η έρευνα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων;

Μονάδες 10

A. Στο πρώτο κείμενο κυριαρχεί η ποιητική λειτουργία της γλώσσας, ενώ στο δεύτερο η αναφορική.

i. Να αναφέρετε δύο παραδείγματα (αποσπάσματα) από κάθε κείμενο που τεκμηριώνουν την παραπάνω διαπίστωση.

ii. Να εξηγήσετε τη συγκεκριμένη εκφραστική επιλογή, λαμβάνοντας υπόψη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα κάθε κειμένου και τους στόχους του συντάκτη του.

Μονάδες 10

B. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσετε μία πρόταση με τη σημασία των λέξεων που δίνεται στις παρενθέσεις. Οι λέξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικές πτώσεις ή ρηματικά πρόσωπα.

- i. ψυχρού (συνυποδηλωτική)
- ii. θα πέσει (συνυποδηλωτική)
- iii. επιστρατεύσουμε (δηλωτική)
- iv. μηχανισμό (δηλωτική)
- v. υψηλή (συνυποδηλωτική)

Μονάδες 10

Με αφορμή μια συζήτηση στην τάξη σας για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, αποφασίζετε να συντάξετε ένα άρθρο (300-400 λέξεων) στο οποίο θα παρουσιάσετε την αξία της διδασκαλίας του μαθήματος στο σχολείο και, παράλληλα, θα διατυπώσετε προτάσεις, ώστε το μάθημα να γίνει πιο ενδιαφέρον και επικοινωνιακό για τους έτους.

Μονάδες 60

Ψυχραιμία παιδιά!

«Αυτό το παιδί έχει τρομερά νεύρα!»

Είναι σίγουρα μια ατάκα που έχουν προφέρει τα στόματα όλων των γονιών με παιδιά ηλικίας από 13-19 ετών. Σίγουρα και οι δικοί σου, σίγουρα και οι δικοί μου... Όμως, γιατί είμαστε εδώ; Έχουμε ύπαρξη, έχουμε πιστεύω -όντως έχουμε νεύρα- αλλά έχουμε και πολλούς λόγους για τους οποίους αξίζει να εκφραστούμε!

Τα μαθήματα μας πνίγουν, οι καθηγητές πιέζουν, οι γονείς φωνάζουν, τα φροντιστήρια, ουκ ολίγα...

Και ξαναλέω, γιατί είμαστε εδώ; Λοιπόν, είμαστε εδώ για να αποδείξουμε ότι είμαστε εδώ! Υπάρχει χρόνος για τα όνειρα, για τις βόλτες, για τα χόμπι, υπάρχει χρόνος να δεις ήσυχα τηλεόραση χωρίς να ακούσεις το πλέον κλασικό «Όρα να διαβάσεις!». Υπάρχει χρόνος να συνειδητοποιήσεις -απαραίτητος πρώτος εσύ- ότι «είσαι εδώ». Και το κλειδί για όλα αυτά; Η συνεννόηση με τους γύρω σου και πρώτα απ' όλα με τους γονείς. Μια «συνεννόηση» για την οποία χαζογελάς που διαβάσεις μιας και τη θεωρείς ... απλά ακατόρθωτη! Όμως, ίσως έφτασε η ώρα κι εμείς ως έφηβοι να αναθεωρήσουμε την κατάσταση και να σκεφτούμε τι μπορούμε να κάνουμε από μέρος μας για να βελτιώσουμε αυτή τη σχέση.

Η επικοινωνία με τους γονείς σίγουρα είναι ένα δύσκολο κομμάτι της καθημερινότητας. Ένα απλό πράγμα μπορεί να καταλήξει να γίνει πολύπλοκο (ειδικά στα αυτιά και στα μάτια των μαμάδων) και αυτό είναι μια συχνή περίπτωση που τα πράγματα περιπλέκονται και οι καβγάδες ξεκινάνε. Άρα, πρώτος στόχος των εφήβων για μια πιο εύκολη επικοινωνία είναι η ειλικρίνεια, η ευθύτητα και η σαφήνεια στο λόγο. Εξάλλου «το λακωνίζειν εστί φιλοσοφείν». Όταν μιλάμε απλά και ξεκάθαρα είναι δύσκολο να λάβουμε μια ανόμοια απάντηση. Αν μη τι άλλο θα έρθουν σε δύσκολη θέση. Δύσκολο να αντικρούσεις το αυτονόητο.

Όμως, όλοι έχουμε δικαίωμα στο λάθος. Μέσα από τα λάθη μας θα μάθουμε και επιβάλλεται να δοκιμαστούμε σ' αυτά. Αυτό που πρέπει να κάνουμε λοιπόν είναι να τους δώσουμε να καταλάβουν ότι ακόμα κι αυτή η ηλικία έχει πολλά ενδιαφέροντα πράγματα εκτός απ' το σχολείο. Η μουσική, ο αθλητισμός, οι φίλοι μας, καμιά βόλτα -επιτέλους-, το facebook... Πρέπει να τους πείσουμε ότι όλα αυτά δεν είναι έγκλημα, αλλά η «επικοινωνία» μας! Όταν δεν μπορείς να βγεις έξω να δεις τους φίλους σου είναι λογικό πως θα εκμεταλλευτείς τα προνόμια του διαδικτύου για να μάθεις νέα τους. Θα φτιάξεις τη δίκιά σου διαδικτυακή παρέα για να ακούσεις ένα καλό αστείο, ένα καινούριο τραγούδι. Όταν δεν μπορείς να ξεφύγεις από την καθημερινότητα είναι λογικό πως θα καταφύγεις στα πράγματα που σε κάνουν χαρούμενο!

Άννα Κ. (άρθρο μαθήτριας σε σχολικό blog)

Γονείς και έφηβοι σε κρίση

[...] Κατά τη διάρκεια της εφηβείας, παρατηρείται μια διαρκής και πολύ έντονη αλληλεπίδραση ανάμεσα στους γονείς και στους εφήβους. Η σχέση τους χαρακτηρίζεται από έναν ανταγωνισμό, ο οποίος επιδεινώνεται σταδιακά. Ο έφηβος γίνεται συχνά αλαζονικός και θεωρεί τους γονείς του «ξεπερασμένους». Σημαντικό ρόλο παίζει ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η απομάκρυνση από τους γονείς, αν πραγματοποιείται δηλαδή με κάποια ανεκτικότητα ή με τη μεγαλύτερη δυνατή διαμάχη και απόρριψη. Οι γονείς επηρεάζουν την πορεία της ανάπτυξης του εφήβου με τη συμπεριφορά τους, που μπορεί να χαρακτηρίζεται από τη συγκατάθεση, την αδιαφορία ή την απαράδεκτη τιμωρία. Συχνά βρίσκονται σε τέτοια σύγχυση που αντιδρούν με όλους αυτούς τους τρόπους μαζί, πράγμα που δημιουργεί συναισθηματική αναστάτωση στον έφηβο.

Οι έφηβοι έχουν ανάγκη από σταθερότητα, και όσο και αν προσπαθούν να δείξουν την

ανεξαρτησία και την αυτονομία τους, εκφράζουν με τις πράξεις τους ότι η συνεπής παρουσία **των** ενηλίκων, τα ευδιάκριτα και σταθερά όριά τους, είναι απαραίτητα όσο ποτέ άλλοτε. Οι γονείς λοιπόν πρέπει να παρέχουν έλεγχο και καθοδήγηση, βασισμένοι στις δικές τους αρχές.

Αν οι αρχές αυτές έχουν νόημα και ουσία για τους ίδιους, θα υπάρξει σταθερό πλαίσιο ορίων και θα δοθεί νόημα στην προσπάθεια των παιδιών τους για ξεπέρασμα αυτών των αρχών, Αν, όμως, το πλαίσιο δεν είναι σταθερό και οι αρχές ρηχές, τότε μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στην ψυχολογία του εφήβου.

Καθοριστικό ρόλο στην συναισθηματική - ψυχική κατάσταση του εφήβου, παίζει η ίδια η συμπεριφορά των γονιών ανεξάρτητα από οτιδήποτε άλλο. Δηλαδή, αν ένα παιδί ή έφηβος είναι ευάλωτο σε κάποια διαταραχή, μπορεί να μην την εκδηλώσει αν οι γονείς του παρέχουν το ενδιαφέρον που έχει ανάγκη και το καλύπτουν συναισθηματικά.

Ο τρόπος με τον οποίο θα βιώσουν και οι δύο πλευρές τις αναταραχές που θα προκληθούν σε προσωπικό επίπεδο και οι επιπτώσεις που θα έχουν στη σχέση τους, είναι καθοριστικές. Οι γονείς, έχουν να επιτελέσουν μια σημαντική ψυχική εργασία. Πρέπει να περάσουν σταδιακά από μια σχέση παιδιού-γονέα σε μια σχέση ενήλικου προς ενήλικα, θα πρέπει να εγκαταλείψουν την ιδέα της «εξουσίας» πάνω στο παιδί τους και συγχρόνως να αντιμετωπίσουν την απότομη έλευση της σεξουαλικότητάς του. Συχνά, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου έχουν να αντιμετωπίσουν και την απώλεια των δικών τους γονιών και τον επαναπροσδιορισμό της συζυγικής τους σχέσης.

Είναι λοιπόν φανερό πως οι γονείς, με τη συμπεριφορά τους, την παιδεία τους και τον τρόπο λειτουργίας τους μέσα στην οικογένεια, μπορούν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες ώστε το παιδί να περάσει μια όσο το δυνατόν ομαλότερη εφηβεία.

Ελ. Παπαγεωργίου & Τ. Γιομπαζολιά (www.dialogos.gr)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Να σχολιάσετε τον τίτλο του 1ου κειμένου.

Μονάδες 4

2. Ποια είναι τα αίτια του «χάσματος των γενεών» σύμφωνα με τις απόψεις των συγγραφέων των δύο κειμένων;

Μονάδες 4

3. Στο 1ο κείμενο εντοπίστε τα στοιχεία που επιχειρούν να προκαταλάβουν την άποψη του αναγνώστη.

Μονάδες 4

4. Διαβάζοντας το 1ο κείμενο να εξετάσετε ποιες είναι οι γραμματικές κατηγορίες που επικρατούν στη γλώσσα των νέων και ποια λεξιλογικά στοιχεία χαρακτηρίζουν τις λεξιλογικές επιλογές των νέων.

Μονάδες 4

5. Ποιους τρόπους «γεφύρωσης του χάσματος γενεών» προτείνουν οι δύο συγγραφείς των παραπάνω κειμένων;

Μονάδες 4

6. Να συγκρίνετε το 1ο κείμενο που αποτελεί κείμενο μαθητή από blog και το 2ο που αποτελεί επιστημονικό άρθρο. Ποιες διαφορές παρατηρείτε ως προς τη χρήση της γλώσσας;

Μονάδες 5

7. Να γράψετε τους πλαγιότιτλους του 2ου κειμένου.

Μονάδες 5

8. Εξετάστε το είδος της σύνταξης που επικρατεί στη 2η και 4η παράγραφο του 2ου κειμένου. Γιατί επιλέγει τη συγκεκριμένη σύνταξη;

Μονάδες 5

9. Να συγκρίνετε το ύφος των δύο κειμένων. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε;

Μονάδες 5

10. Στα πλαίσια μιας εργασίας στο μάθημα της Νεοελληνικής γλώσσας αναλαμβάνετε να γράψετε ένα κείμενο στο οποίο θα εκθέτετε τεκμηριωμένα τις απόψεις σας για του λόγους της ύπαρξης του χάσματος των γενεών καθώς και για τις επιπτώσεις του. (400-500 λέξεις)

Μονάδες 60

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ